

„Matica Srpska“ je imela dné 25. kimavca svojo letošnja skupščino. Svojim članom podaje letos sledeče knjige: „Mali pčelar“, spisal Ivan Maširević; „Sv. apostol Pavle“, spisal Milutin Jakšić; „Zanat, zanatlije i naš narod“, spisal Lj Lotić; „Kosovo, narodne pjesme o boju na Kosovu“, priredil Tih Ostojčić; „S mora i planine“, pripovedke Sima Matavalja; „Kalendar Matice Srpske“ za g. 1902. „Matica Srpska“ ima svoj sedež v Novem Sadu, njen sedanjí predsednik je Arkad. Hadžić. Zadnje leto je pristopilo 319 novih udov. „Ljetopis“, ki je pisan za izobražene, se je tiskal v 2170 izvodih, knjige za ljudstvo v 10.000 izvodih.

Dr. Antonín Lenz, prošt na Vyšehradu, znamenit pisatelj češki, je umrl dné 2. vinotoka t. l. v visoki starosti. Rojen je bil 20. svečana l. 1827. v Bartlovem dvoru pri Netolicah, kjer je bila njegova rodbina že celih 200 let v službi pri knezu Schwarzenbergu. L. 1854. posvečen v mašnika, je šel na praško vseučilišče, najprej, da bi postal gimnazijski učitelj, a se je odločil za doktorat iz bogoslovja in postal l. 1861. profesor dogmatike v Čeških Budjejevicah. Po dvajsetletnem učiteljskem delovanju je postal vyšehradski kanonik in l. 1887. prošt. Izvoljen je bil za češkega deželnega poslanca, l. 1889. bil imenovan za dosmrtnega uda gosposke zbornice, l. 1896. pa za papeževega hišnega prelata. Mnogo let je bil član „Král. učené společnosti“ v Pragi in odbornik „Česke Matice“. — Pisateljsko delovanje Lenzovo je bilo jako obširno. Izdal je čez petdeset večjih in manjših književnih del. Najvažnejši so njegovi mnogoštevilni bogoslovni in zgodovinski spisi o husitskem gibanju in vsem, kar je ž njim v zvezi. Tega vprašanja pač ni še nihče natančneje proučil, kakor Lenz. Analiziral je natančno nauke Wikliffove, Husove, Jana Komenskega, Petra Chelčičkega in čeških bratov. Te preiskave so dognale mnogo novega gradiva in razsvetljujejo v pravični luči ono dóbo, o kateri je površnost dnevnega časopisja in tendenčnost političnih strank razširila toliko predsodkov. „Katolické Listy“ pravijo v nekrologu: „Njegov grob bo oznanjeval bodočim vekom to, kar je izrekel Sušil blagega spomina v besedah: ‚Cerkev in domovina se ljubita v mojih prsih kot dve sestri; oni dve imata celo moje srce!‘“

Dva poljska grobova. Poljakom sta v teku letošnjega leta umrli dve odlični pisateljski moči. Dné 28. prosinca je v bolnišnici v Görbersdorfu umrla mlada pisateljica Ludovika Godlewska, znana pod izmišljenim imenom „Exterus“, dné 22. kimavca pa je v Krakovu nagle smrti umrl priljubljeni novelist in dramatik Ignacij Maciejovski, znan pod literarnem imenom „Sever“.

Ludovika Godlewska se je rodila l. 1863. v vasi Niegłosah pod Plockom. Njen oče Rok, bivši

nadzornik kmetijske šole, in žena njegova Felicija, sta do l. 1870 gospodarila v Niegłosah, odslej pa prebivata na svojem posestvu v Klokočkem. Pokojna pisateljica se je izobrazevala deloma doma v hiši svojih starišev, deloma pa v zavodu za dekleta v Varšavi. Že od svoje rane mladosti je kazala nenavadno nadarjenost in koprnenje po znanstvu. St. Kramsztyk, ki je bil l. 1894. njen učitelj v fiziki, je spoznal njene nenavadne zmožnosti in jo seznanil s takratnim urednikom časopisa „Ateneum“, s Petrom Chmielowskim, kateri je tudi priobčil v predalih tega lista njeno prvo dovolj obširno povest z naslovom „Po zdrowie“, ki je izšla l. 1896. v posebni knjigi. Kmalu nato se je v tem časopisu objavila njena druga obširna povest z naslovom „Kato“, ki je bila l. 1899. ponatisnjena v posebni izdaji. L. 1898. je uredništvo „Głosu“ razpisalo nagrado 500 rubljev za povest v enem zvezku, in evo izmed več v to svrho doposlanih del so sodniki prisodili nagrado povesti L. Godlewske z naslovom „Dobrane pary“. Povest je bila najpoprej natisnjena v „Głosu“, ponatis pa je preskrbelo „Towarzystwo wydawnicze“ v Lvovu. Razen teh obširnih del je Godlewska napisala tudi nekoliko manjših novel, priobčenih v raznih časopisih. Te bi imela izdati v svojih prilogah l. 1899. „Gazeta Polska“, toda izšle so samo pripovedke „Kwiat aloesu“, „W karnawale“, „Feministka“, „Do słońca“ in „Ks. Roch Osypka“ v enem zvezku. Drugi zvezek doslej še ni izdan. Zmaga pri razpisani nagradi ji je dala pogum, in jela je z vso vnemo pisati novo daljšo povest, kateri je namerala dati naslov „Adam“, toda napisala je samo prvi zvezek. Neozdravljiva prsna bolezen, za katero je zaman iskala zdravja več let na raznih krajih, je pretrgala nit njenega življenja ob času njenega najpopolnejšega razvoja, ko je poljsko občinstvo še toliko pričakovalo od nje. Pisatelj teh vrstic ima pod roko njeno prvo povest „Po zdrowie“, o kateri ni niti slutil, da bi jo bila napisala ženska roka, dokler ni izvedel, da je izmišljeni „Exterus“ mlada pisateljica Godlewska. Povest sicer nima potrebnih lastnosti, ki bi jo priporočale za prevod, vsekako pa se sme reči, da je napisana krepko, jedrnato in zanimivo. Res je torej, kar je zapisal poljski poročevavec o smrti L. Godlewske, da je mogla reči ob uri svoje smrti o sebi: „Non omnis moriar!“

Z daljšim življenjem in kajpada tudi s širšim delovanjem je božja previdnost oblagodarila pisatelja „Severa“ — Ignacija Maciejowskega. Ta se je rodil l. 1839. v Sandomerskem („Kuryer Lwowski“ trdi, da se je rodil l. 1838. v Varšavi) ter je torej prekoračil že šestdeset let svojega življenja. Vsekako pa je bil še po svojem duhu neprestano čil in mlad, kajti ni še dolgo, kar je bil urednik lista krakovskih novostrujarjev z naslovom „Życie“, katero nalogo je prevzel za njim Przybyszewski. Udeležil se je znane poljske vstaje l. 1863. ter bil celo komisar narodne vlade (rządu narodowego). Ko je bila pa ustaja potlačena, se je

Ignacij Maciejowski nastanil v Galiciji, kjer je bil nekaj časa urednik lista „Kraj“, osnovanega od Sapiehe zoper „Czas“. Ko je pa ta list nehal izhajati, odpotoval je urednik v Francijo in nato na Angleško. Tukaj je jel pisati svoja prva literarna dela, ki so jela izhajati v začetku sedemdesetih let. Bile so to potpisne „Szkice z Anglii“, katere je priobčil Lvovski „Tydzien“ (l. 1882. so izšle v Varšavi v posebni knjigi), kakor tudi komedija „Pojedynek szlachetnych“ (Varšava 1876). Gledišče ga je mikalo še pozneje, in napisal je igre: „Zabiegi“, „Marszałek powiatowy“ ter dramo „Martin Luba“. Dokaj bolj pa so se mu posrečile pripovedke in novele, katerih je napisal celo kopico, kakor: „Przybłędy“, „Franek Walczak“, „O święto ziemię“, „Wiejska zalotnica“, „Wiosna“ in „Dola“; izmed obširnejših povestij imenujem še naslednje: „Dzielna kobieta“, „U progę sztuki“, „Matka“ in „Po nad siły“. „Tygodnik ilustr.“ oglašja, da hrani še eno njegovo novelo „V lesu“, katero v kratkem objavi. I. Maciejowski ni samo zajemal iz naroda snovi za svoja pripovedna dela, marveč jih je tudi pisal za narod, ker je želel, naj bi se razširila med njim v tisočerih izvodih. Torej ni nikako čudo, da je na njegovem grobu v Krakovu dné 25. kimavca nastopil kot govornik celo preprost poljski kmet, proslavljajoč pokojnikove zasluge. S Severom Maciejowskim so Poljaki izgubili enega izmed svojih najživahnejših pripovednikov. Pisatelj teh vrstic je imel priliko ne le prečitati, marveč celo prevesti na slovenski njegovo pripovedko „O święto ziemię“, kateri še doslej kje drugje ni našel enake. Takšno ljubezen do domače grude, kakršno kaže junak te povesti, moremo najti samo med Poljaki, ki baje na tujem ne morejo v grobu počivati mirno, ako nimajo perišča domače prsti za zglavje. Tako ljubezen do domače zemlje je priporočal Maciejowski med vrstami čitatelju Poljaku, radi česar bi bilo želeli, da se ta povest objavi tudi v slovenski izdaji. Pisatelj imenuje tu domačo grudo (zemljo) naravnost „sveto“, in junak njegove povesti se ne sramuje poklekniti in poljubljati to svetinjno. Pisatelj živeč na tujem je sam živo začutil veliko vrednost domačega ognjišča, zato je hotel, da se to ognjišče onim, ki ga imajo, še bolj priljubi. Nič manj zanimiva ni tudi njegova pripovedka „Wiosna“ (pomlad), katero sem prečital v češkem prevodu. Tu je vse tako živahno, tako veselo, kakor je mogoče samo med nepopačenimi prostaki v pomladi, med prostaki, ki ne poznajo velikih potreb za življenje, ki so z malim zadovoljni, ter ne hrepené po stvaréh, katere jim stavi pred oči hvalisana kultura

Bodi blag spomin pisatelju „Severu“! *i+a.*

Maloruskemu slovstvu delajo v Rusiji velike ovire, ker želé, da bi se maloruski narod čisto združil z Velikorusi. V Lvovu imajo avstrijski Malorusi svoje literarno središče „Naukove tovaristvo

im. Ševčenka“, katero izdaje „Literaturno - naukovi Vistnik“ vsak mesec na dvanajstih polah. Ta list je dobro urejevan leposlovno - znanstven obzornik. Letos je pa ruska vlada prepovedala, da ne sme več čez mejo. Že l. 1876. je neki ukaz zabranjeval inozemske ukrajinsko - ruske knjige in spise razširjati v Rusiji. A ker ni bil zakon, so ga uradniki skoro pozabili, in se le tedaj sklicevali nanj, če so hoteli Malorusom posebno ponagajati. Prepoved njihov najboljših revije je Maloruse hudo zadela.

Maloruski slikar Ivan Turš je razstavil v Lvovu kakih trideset novih slik. Prva njegova razstava je bila tam pred poldrugim letom. M. Truševskij v „Literaturno - naukovem Vistniku“ tako-le označuje obe razstavi: „Na prvi razstavi so prevladovali vrtni cvetovi, katerih glavna vrednost je bila v razkošni koloraturi in različnosti okrasov. Na tej drugi razstavi pa srečujemo ta umetniku priljubljeni motiv samo v šestih skicah cvetočega drevja ... Prvo ulogo imajo tu dalekovidni — slike z daljno perspektivo — pokrajine ob Dnpru.“

Borba proti analfabetom na Ukrajini. Ker manjka ljudstvu dobrih knjig, ki bi ga vabile k branju, je sklenila zemška vlada v Odesi, da ustanovi knjižnice po vseh bolnicah in ambulatorijih. A to se ni obneslo. Zdaj ustanavlja vlada pri ljudskih šolah poleg knjižnic za mladino tudi knjižnice za odrasle. Da bi se stari analfabeti naučili brati, je ukazala vlada kurze za odrasle, ki so se doslej vpeljali pri osemnajstih šolah.

Novi predsednik severno-ameriških Zveznih držav Roosevelt. Vsled nesrečne smrti Mac Kinleya izpraznjeno mesto predsednika ameriških Zveznih držav se je izpolnilo še isti dan, ko je Mac Kinley zatisnil oči. Tako namreč določa ustava. Na sedež predsednikov v „beli hiši“ v Washingtonu so pozvali dosedanjega podpredsednika Božidarja Roosevelta, in sicer kot šestindvajsetega predsednika Zveznih držav. Porojen je bil dné 27. vinotoka 1858 v Oyster Bay, L. J. V l. 1875. je vstopil na vseučilišče, kjer je dovršil nauke l. 1880. Urejeval je list „Advocate“. Pozneje je mnogo potoval ter na tem potovanju obiskal tudi Evropo, kjer si je znatno razširil obzorje. Eno leto po dovršenih vseučiliških študijah se je oženil z Alico Lee iz Bostona, hčerjo dokaj premožnih starišev. V vojski s Španci je načeloval Roosevelt polku „divjih jezdecov“, katere je sam nabral in tudi vzdrževal. Takoj po končani vojski so ga izvolili za guvernerja države novojorške, l. 1900. pa za podpredsednika Združenih držav. Sedaj je Roosevelt pravi predsednik in ostane na tem mestu, ako ga poprej ne dohiti smrt, do 4. sušca 1905. Tedaj ga seve zopet lahko izvolijo za nadaljna štiri leta. — Z nastopom Rooseveltove vlade je napočila Ameriki nova doba. Pripomniti treba najprej, da predsednik ameriških Zveznih držav ni predsednik